

Monumentnummer*: 519843

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status **rijksmonument**
Inschrijving register* **06 november 2001**
Kadaster deel/nr **82679/46**

*Woonplaats** Leeuwarden *Gemeente** Leeuwarden *Provincie** Fryslân

Locatiennaam Leeuwarden *Locatieomschrijving* Westerparkwijk

*Kadastrale gemeente** Leeuwarden *Sectie** B *Kadastraal object** *Appartement aanduiding* *Grondperceel* 3347

Omschrijving**

Inleiding

HERENHUIS met oorspronkelijk onder- en bovenwoning in of kort na 1905 gebouwd in Overgangsstijl met details in Art Nouveau op de hoek van de Westersingel en de Elisabethstraat, ontworpen door een tot nog toe onbekend architect. Aan de gevelbehandeling te oordelen zou het ontwerp van Hendrik Kramer of Willem Cornelis de Groot kunnen zijn, maar de decoratieve detailleringen in Art Nouveau doen meer denken aan een van de broers Hero of Sijtse Feddema. De aanwijzingen die het pand zelf biedt, zijn echter te gevarieerd om tot een toeschrijving te komen.

Tussen de in 1872 bestrate Westersingel en de omstreeks 1900 gelegde trambaan die met een boog achter de huidige Elisabethstraat liep, lag een flink segmentvormig gebied dat bouwondernemer A.G. van de Meij in 1902 van de trammaatschappij kocht. Hij verkavelde het gebied in bouwpercelen langs de Westersingel en de naar zijn dochter genoemde gebogen Elisabethstraat. Dit hoekperceel verkocht hij in de zomer van 1905 aan kaashandelaar Andries Tiemersma. Die deed het perceel over aan zijn zoon Johannes, die bouwheer van het pand werd. Hij ging met zijn vrouw in de benedenwoning wonen, terwijl hij de bovenwoning aan een gezin Deibel met twee zoons verhuurde. Het pand verrees op de noordwesthoek van de toen nog hier gelegen en naar de zuidzijde van de Willemskade voerende Verlaatsbrug en markeerde daarmee de bijzondere stedenbouwkundige situatie. De volumewerking van het herenhuis met ingebouwde hoektoren en gevarieerd terugspringende en afgesloten zijpartijen is fraai toegesneden op de positie bij

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

de toenmalige brug. Thans, na verplaatsing van de Verlaatsbrug, is die positie aan de gracht en de hoek van de Elisabethstraat nog steeds markant. Het pand heeft de laatste tientallen jaren kantoorfuncties gekend, waardoor het inwendig enigszins heeft geleden. De huidige eigenaar heeft de bestaande karakteristieken gerespecteerd en waar mogelijk hersteld.

Omschrijving

EXTERIEUR: Pand op in hoofdlijnen rechthoekige grondslag met op de hoek, aan de entree van de gebogen Elisabethstraat, een vijfzijdig uitspringend torenvolume; de andere vrijliggende hoek afgesloten. Het noordelijk deel van de voorgevel van twee vensters breed risaleert enigszins; daarop volgt nog een smal toegangstravee dat niet vooruit springt. Aan de achterzijde aanbouwtjes van keuken en berging uit iets later tijd, uitgevoerd in een helderrode baksteen. Twee bouwlagen hoog en voorzien van een afgeknotte schildkap; op het torenvolume een achzijdige spits. Opgetrokken van grauwbrown baksteen tot de tussendorpel van de bovenvensters; daarboven vlak afgestuct. In het metselwerk zijn van onder tot boven in toenemende mate versieringen in kunststeen aangebracht, waardoor het forse pand, oprijzend, lichter lijkt te worden. Rechtgesloten en van bovenlichten met roeden en oker getint glas voorziene beneden- en bovenvensters. Aan weerszijden van het risaliet toegangspartijen. Rechts de deur van de voormalige bovenwoning met een oorspronkelijke, gebeeldhouwde deur met segmentpas en facetgeslepen lichten in roedjes en erboven een boegvormig erkervenster met bovenlichten en een geornamenteerde middenstijl en geprofileerd daklijstje. Aan de linkerzijde een niet oorspronkelijke glasdeur met bovenlicht voorzien van roedjes en voor de verdieping een op zware, met zweepslagvormen geornamenteerde consoles rustend balkon met een smeedijzeren hek met krulvormen voor een openslaande glasdeur. In de zijgevel een eenvoudige dichte deur met bovenlicht voorzien van roedjes. Het daarboven gelegen verdiepingsvenster voorzien van een geëst glas in onvervalste Art Nouveau-vormen. In de zijgevel is het schoorsteenkanaal dat zich naar boven toe verbreedt deels uitgemetseld, waarbij de verbredingen op trapvormige consoles van kunststeen rusten. Ter hoogte van onder-, tussen- en bovendorpels zijn in de gevels banden van kunststeen verwerkt. De onderste dorpelbanden zijn vrij hoog geplaatst, waardoor de dorpels en afzaten door de banden heen lijken te zakken. Boven de vensters zijn eenvoudige boogtrommels omvat door kunststenen segmentbogen met in verdiept reliëf geometrische ornamenten als waren het neggen en sluitstenen. Op de verdieping eindigt het metselwerk ter hoogte van de tussendorpel met een rollaag, waarna stucwerk volgt. Daar ter hoogte van de bovendorpel een band van een koppenlaag verwerkt. De bovenvensters worden daar door hanenkammen ontlast, voorzien van neggen en sluitstenen met geometrisch ornament in verdiept reliëf. De gevels worden aan alle zijden beëindigd door een ver overstekende daklijst, rustend op decoratief gesneden schoren, en bij het risaliet door consoles in overeenkomstige vorm. De dakschilden zijn in maasdekking van leien voorzien. De torenhoek is boven de daklijst voorzien van een zware borstwering van kunststeen, voorzien van kantelen en geometrisch ornament in verdiept reliëf. Op de dakschilden kapellen met lessenaarsdaken en op de torenspits driehoekige kijkuits, bekroond door pinakels; de spits bekroond door een bal en windvaan.

INTERIEUR: De voormalige woningen hebben een inrichting met de woonvertrekken aan de voorzijde, daarachter over de volle breedte een gang en aan de achterzijde de secundaire ruimten. De bovenwoning heeft de entree aan de uiterste noordzijde waarachter een vrij smalle steektrap met aan de bovenzijde een kwart naar boven voert. De entree van de benedenwoning in de voorgevel functioneert niet meer; de zijingang wordt thans gebruikt. Alle binnendeuren, oorspronkelijk of hersteld, van paneel- en regelwerk met een segmentpas en facetgeslepen lichtjes tussen roeden en stevig omlijst met stijlen in verdiept reliëf geometrisch gedecoreerd met klavertjes in de uitstekende stijlkoppen, waartussen een segmentvormige bekroningen met geometrisch ornament. In de vertrekken eenvoudige gestucte plafonds en enkele zwart marmeren schouwen met Art Nouveau ornament; één decoratief gemarmerd. Beneden is de suite-structuur verdwenen; boven is de suite er nog met schuifdeuren met decoratief regelwerk en panelen en geslepen glas. Het

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

iets uit het midden gelegen trappenhuis van etage naar zolder is aan de bovenzijde voorzien van een pui van regelwerk met geslepen glas. Het wordt verlicht door een venster met roeden en brut glas en is aan de bovenzijde verruimd met een later aangebrachte uitbouw met gekleurd glas-in-lood in geometrische vorm. De zolder is nagenoeg ongedeeld en laat de oorspronkelijke kapconstructie, ook die van de torenspits, geheel zien. De wanden van de benedengang en het huidige kantoorruimte aan de zuwestzijde zijn in 1996 in opdracht van de huidige eigenaar dominant met symbolische voorstellingen in de Schotse Art Nouveau-trant beschilderd door Jan Jepma.

WAARDERING

Het herenhuis is van groot algemeen, architectuurhistorisch, architectonisch en stedenbouwkundig belang

- als karakteristiek bouwwerk op een voorheen belangrijke plek die door ontwikkelingen in de infrastructuur was gevormd en inmiddels weliswaar is gewijzigd, maar die de ontwikkeling nog laat zien;
- vanwege de rijzige en door een hoektorenpartij levendige volumewerking en vooral de uitwendig gave en de inwendig grotendeels gave architectonische vorm in de Overgangsstijl met detailleringen in Art Nouveau-trant;
- vanwege de markante stedenbouwkundige ligging in het als stadsgezicht beschermde singelgebied op de hoek van de singel en door dit pand in belangrijke mate in ruimtelijke zin gevormde entree van de gebogen Elisabethstraat.

Hoofdcategorie

Woningen en woningbouwcomplexen

Subcategorie

Woonhuis(K)

Functie

Woonhuis